

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

* SLÆGT OG STAVN *

S L Æ G T O G S T A V N

ISSN 0107 - 539x

udgives af
SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Formand: Jørgen Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 02 97 01 71

Kasserer: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 01 32 79 13
(efter kl 18)

Ansvarshavende
redaktør: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 01 32 79 13
(efter kl 18)

Øvrige redak-
tionsmedlemmer: Bjørn Sommer
Åboulevarden 14, 2200 N - 01 35 23 89

Grethe Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 02 97 01 71

Tryk: Reproset, København

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer.

Bladet udsendes 4 gange om året - sidst i februar, begyndelsen af maj, midt i august samt midt i december. Hvis De ikke har fået bladet omkring disse terminer, bedes De rette henvendelse til Deres lokale postkontor.

Dead-line for indsendelse af artikler er 20. januar, 20. april, 20. juli samt 20. november.

For enkelte numre er prisen kr 10 eller i årsabonnement kr 40 (4 numre pr årgang), der kan indbetales på foreningens girokonto nr 2 20 86 28.

Indlæg sendes til: St. Kongensgade 89, 2., 1264 K

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.

G E N E A L O G I C A ved Lone Wredstrøm

Nørr, Erik

Gymnasieskolens programmer 1903-1958: Bibliografi og billedfortegnelse. Bind 1: Bibliografi. Danmarks Pædagogiske Bibliotek. Kr. 25 (01.637366).

Videreførelse af hans: Lationskolens programmer 1840-1903.

Illustreret Tidende

Illustrationer af dansk lokaliteter. Bind 2 1900-1924. Del 1: En topografisk fortegnelse, København og Frederiksberg. Danmarks Biblioteksskole. Kr. 122 (01.76). Fortsættelse af Nanna Johansen: Illustreret Tidende. Illustrationer af dansk lokaliteter 1859-99.

Deichmann, Eva

Frederiksborg amt: Dansk lokalbibliografi. Bibliotekscentralen. Kr. 810. (01.764).

Københavns Magistrats sekretariatsarkiver 1805-1857. Københavns Stadsarkiv. Kr. 40. (02.91).

Københavns Stadsarkiv: Københavns magistrats arkiv 1275-1805. Københavns Stadsarkiv. Kr. 40. (02.91).

Landsarkivet for Nørrejylland

De nørrejydske branddirektorer indtil 1872: Oversigt over arkiverne under Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger. Landsarkivet for Nørrejylland. Kr. 82. (02.91).

Indre Mission: 125 år og stadig fyldt af liv:

En præsentation af Danmarks store kirkelige og folkelige bevægelser. Lohse. Gratis. (26.6).

Emigranten: Årsskrift for Dansk Udvandrerhistorisk Selskab 1986 nr. 2. Det danske udvandrersarkiv. Kr. 95 (32.6105).

Laursen, Jesper

Krybskytter i Danmark: Beretninger fra det virkelige liv. Skippershoved. Kr. 168. (34.31).

Garde, Adam

Den kongelige Livgardes Musikkorps. Engstrøm & Sødtring. Kr. 100. (35.52).

Ballerup og omegn - et tilbageblik. Ballerup Historiske forening. Kr. 125. (46.4).

Trautner, Merete

Fakse Ladeplads. Historien om et udskibningssted og en badeby gennem to hundrede år. Engel. Kr. 40. (46.4).

Holm, Bent Torben

Det gamle Holstebro fortalt i billeder: En vandring gennem en svunden tid. 4. del: Fra det forsvundne Holstebro. Holstebro Museum. Kr. 140. (46.4).

Hall, Henning

Ryttere, rak og Randersborgere. Randers Amts Historiske Samfund. Kr. 248. (46.4).

Johansen, Kenneth

Randers billeder. Eget forlag. Kr. 50. (46.4).

Ringgaard Lauridsen, Henning

Folk i bevægelse: Folkelig vækkelse, politik og andelsfællesskab i Nordvestjylland. Landbohistorisk Selskab. Kr. 135. (46.4).

Landsbyer på Stevns - før og nu. 4 bind. Stevns Museum. å 40 kr. (46.4).

Fra det nu forsvundne Søllerød kommune: 80 billeder med uddybende tekst, der beskriver lokaliteter, der er forandrede eller ikke længere eksisterer i Holte - Søllerød - Øverød - Nørum - Strandmøllen - Skodsborg og Vedbæk. Strandberg. Kr. 74.50 (46.4).

Sørensen, Rita

Sjællandsgade-kvarteret i Århus. Klim. Kr. 179 (46.4).

Danske forsvarsværker i 5000 år. 2. del: 1684-1932: Om Fortifikations-etaterne 1684-1763, Ingeniørkorpset 1763-1932, forsvarsanlæg i rigets oversøiske dele og ingeniørofficerernes virke i vej-, jernbane-, telegraf- og ballontjenesten samt i Hedeselskabet. Martin. Kr. 350 (62.65).

Frantzen, Ole Louis

Københavns befæstning 1886-1986. Tøjhusmuseet. Kr. 20 (62.65).

Nørregaard Knudsen, Axel

Fladstands fæstningsværker. Bangsbomuseet. Kr. 65 (62.65).

Willerslev, Rich.

Danmarks største arbejdsplads: Opførelsen af Københavns Landbefæstning 1886-93. Amadeus. Kr. 128 (62.65).

Fauerholdt Jensen, L. E.

Danske kornmål i 1600-tallet: Kornskæpper og korntønder før 1683 med tilbageblik til middelalderen. Odense Universitets forlag. Kr. 146 (63.33).

Christensen, Annie

Gisselfeldt. Bd. 1: Haven - Bd. 2: Parken - Bd. 3: Planter. Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole. Bd. 1: Kr. 200 - Bd 2: Kr. 165 - Bd 3: Kr. 100. (63.519).

Bromand, Jørgen

Heste på Als og Sundeved. Historisk Samfund for Als og Sundeved. Kr. 75 (63.61).

Holch Andersen, Ellen

Interiørbilleder fra Mors 1900-1950. Morsø lokalhistoriske forlag. Kr. 148 (64.5).

Køb & salg: Handelsliv i København gennem ni århundrede: Pistolstræde 16. aug-21. sept. Københavns City Center. (Gratis+porto) (65.0963).

Mikkelsen, Kent

Vosborg Teglværk på Skærum Mølle: En vestjysk arbejdsplads 1880-1920. Vemb Teglværksmuseum. Kr. 50 (66.25).

Bossen, Jane

Helligåndskirken i Flensborg 1386-1986. Rosenkilde og Bagger. Kr. 160 (71.844).

Olesen, Svend B

Budolfi: Aalborg domkirke. Budolfi Kirke. Kr. 40 (71.864).

Rasmussen, Holger

Bondens billedbibel: Bibelske motiver i folkekunsten. Nationalmuseet. Kr. 75 (76.096).

Weismann, C.

Vildtets og Jagtens Historie i Danmark. (Fotografisk optryk af 1. udgave fra 1931). Skipperhoved. Kr. 225 (79.9209).

Hrolf Andersen, J

Konger, regenter, statsmænd fra 3100 f.v.t. til vore dage. 3 bind. Histodan. Bd. 3. Kr. 210 (90.3).

Kann Rasmussen, A

Danske i Siam 1858-1942. Dansk Historisk Håndbogsforlag. Kr. 250 (99.26).

Knuds-bogen 1986 Studier over Knud den Hellige. Odense Bys Museer. Kr. 180 (99.4).

Møller, Otto

Mellem Otto og Jakob: 61 Års brevveksling mellem Gyllingpræsten Otto Møller og præsten og naturvidenskabsmanden Jacob Severin Deichmann Branth. Bd. 1: 1853-1890, Bd. 2: 1891-1915. Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. á Kr. 175 (99.4).

Smånotitser

Følgende er saksøet fra GF-Aktuelt, nyhedsblad fra Sveriges Genealogiska Förening:

Til sommer forventes et forskerkatalog for Värmland. Det indeholder oversigter over amatørforskere som behandler ting i relation til området. Kataloget kan bestilles via Värmlands Läns bildningsförbund, Västra Torggatan 5, 652 25 Karlstad.

Alex Haley, velkendt forfatter til "Rødder" har udsendt et brev, hvori han skriver, at han har et TV-program hver uge om slægtsgrene, som genforenes efter at have været adskilt længe.

Han efterlyser synopsis på bare nogle sider om tilfælde, hvor slægtinge har oplevet, at blive "genfundet" og genforenet på en dramatisk, spændende og følelsesladet måde. Helst bør skildringen også rumme øjeblikke af stor overraskelse.

De bedste forslag kompletteres senere med yderligere detaljer. Ideer, som filmes, bliver belønnet med "Finder's Fee" på 5000 \$ (det er altså indænderen, ikke nødvendigvis et slægtsmedlem, som får belønningen).

Ved optagelserne viser man oprindelseslandet med den aktuelle slægts miljø, arbejde, vaner, afskeds-scener o. lign.

Forslag skrevet på engelsk kan sendes til:

Alex Haley, P.O.BOX 1828, Knoxville, Tennessee 37901 U.S.A

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Den 6. januar 1977 blev der afholdt eet for denne forening meget vigtigt møde i Vartov, idet ca. 190 slægtshistorisk interesserede var mødt frem for at stifte "Slægtshistorisk forening for Storkøbenhavn".

Inden et sådan møde kunne afholdes, lå der mange timers arbejde for de personer, der dannede en initiativgruppe.

Jeg har set i foreningens arkiver og synes, vi skal kaste et blik tilbage over vores 10-årige historie.

10 år er jo ikke meget set med slægtshistoriske øjne, men er dog en milepæl af en vis størrelse for en forening.

Hvordan startede foreningen egentlig?

Den 19. oktober 1976 mødtes 3 slægtshistorisk interesserede, Einar Denman, Kaj E. Hansen og Otto Bendixen, på Denman's bopæl, Birmavej, København S.

Mødet var kommet i stand ved en tilfældighed, idet Denman på et tidspunkt havde nævnt over for Hans Worsøe, at det var underligt, at der ikke var en slægtshistorisk forening i København, hvilket Worsøe gav ham ret i. Uden Denman var klar over det, havde Worsøe indrykket en notits i "Hvem Forsker Hvad" med henvisning til Denman. Bendixen og Hansen var interesserede og rettede henvendelse.

Beretning om mødet:

I anledning af en notits i Hvem Forsker Hvad 1976, hvor der meddeltes, at Einar Denman, Birmavej, søgte forbindelse med interesserede med oprettelse af en Slægtshistorisk forening for København, som formål, mødtes de 3 nævnte personer, der alle ville arbejde for oprettelse af en slægtshistorisk forening.

De var klar over, at de ikke selv kunne starte foreningen, og deres drøftelser drejede sig især om, hvordan det fornødne startgrundlag kunne etableres.

De enedes om, at rette henvendelse til distriktsbladene for på denne måde at komme i kontakt med en større kreds, samt ved en henvendelse til arkiverne også at få kontakt med slægtshistoriske arkivbenyttere.

Lokaleproblemer var ligeledes et stort punkt i deres drøftelser. De enedes om, at de hver skulle arbejde videre med sagen og atter mødes i løbet af kort tid.

Man indkaldte vedtægter og ideer til foredrag fra etablerede foreninger, Trekantområdet, Vestsjælland, Odense, Herning og Aarhus, der forøvrigt har 30-års jubilæum den 1. april 1987.

Initiativtagerne mødtes igen den 2. november og drøftede pressemeddelelsens ordlyd, forelagde de undersøgte lokalemuligheder og sidst men ikke mindst, de havde alle nogle nye navne på interesserede.

Pressemeddelelse blev sendt til Politiken, Aktuelt og Berlingske Tidende, samt deres distriktsblade med henvisning til initiativtagerne.

Der sendtes skrivelser til RA, LA og Stadsarkivet vedlagt informationsmateriale om den mulige forening. Arkiverne var meget positive og uddelte materialet på læsesalene og orienterede ved opslag.

Det hele mandede ud i, at mødet i Vartov blev afholdt. Initiativtagerne havde regnet med 20-30 deltagere, men til deres store overraskelse mødte ca. 190 op og stiftede foreningen, der næsten fra starten fik over 100 medlemmer.

Den første bestyrelse havde følgende sammensætning:

Formand.....Otto Bendixen
Kasserer.....Ebba Thorkelin
Sekretær.....Henning Jensen
Einar Denman
Kaj E. Hansen
Jesper Ballhorn
Georg Simon

Foreningens første arrangement blev afholdt den 24. februar 1977 i Rigsarkivet:

- Kl. 19.30 "Hvem Forsker Hvad" - Ra's læsesal.
Uformel kontakt mellem medlemmerne. Lær hinanden og hinandens forskningsområder at kende.
- Kl. 20.00 "Folketællingerne i Danmark og Slesvig" - Foredragssalen.
Arkivar Jørgen Nybo Rasmussen.

Så gik det ellers som vi kender det med foredrag hver måned.

Den 21. maj 1977 var foreningen på sin første forårsudflugt. Den gik til Frederiksborg Slot, hvor man besøgte det billedhistoriske arkiv samt Kronborg, hvor der var rundvisning på marinehistorisk samling samt redegørelse for museets arkiv over skibe, skibsførere, bemandingslister m.v. Frokosten blev indtaget i restaurant Købmandsgården i Hillerød. Pris for hele arrangementet kr. 50,-.

Når man ser tilbage, kan man ikke undgå nogle tørre tal, hvis man skal fortælle lidt om foreningens virksomhed:

Vi er nu oppe på ca. 350 medlemmer.

Der er blevet afholdt 72 foredrag i forbindelse med vinterens foredragsaftener - med emner spændende over et meget stort register.

Foreningen startede i oktober 1977 med at afholde et Årligt week-end-kursus, hver gang med et bestemt emne:

1977	6 foredrag	Forskning i bondeslægter og gårdhistorie
1978	5 foredrag	By og borger
1979	6 foredrag	Landsbyen
1980	7 foredrag	Arv og eje
1981	6 foredrag	Handel og håndværk

Fra efteråret 1982 har foreningen deltaget i Sammenslutningens week-end-kurser. Vores kurser havde et begrænset deltagerantal fra andre foreninger, medens Sammenslutningen har deltagere fra næsten hele landet hver gang.

Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger (SSF) blev stiftet torsdag den 23. april 1981, og vores forening var positive over for et forslag om, at vi ikke selv afholdt kursus, men gik med i SSF's, idet der formentlig ikke var grundlag for SSF's kurser, hvis vi fortsat havde egne kurser.

Foreningen har hvert år arrangeret en forårsudflugt, som desværre ikke kan holdes på den lave pris, der var tilfældet med den første tur.

Der har ligeledes været arrangeret et antal ekstra-møder på forskellige interessante steder i København og omegn.

I de første år udsendtes et antal "medlemsorientering", der bl.a. indeholdt programmer, referater, vejledninger m.v., men i slutningen af 1981 fik man startet "SLÆGT OG STAVN", som indtil nu er udsendt i 18 numre. Vi udsender som bekendt bladet 4 gange om året, efter at vi er begyndt med at udsende det via avispostkontoret.

Det vil vist være på sin plads at sende en venlig tanke til vores første redaktør, Svend Jacobsen, Hellerup, som troede på ideen og der-ved er "skyld" i, at vi som den eneste slægtshistoriske forening har et egentligt medlemsblad.

Foråret 1981 begyndte foreningen, støttet af en del frivillige, at afskrive FT 1845 (Odense amt) på kort.

Det var tænkt ordnet sogntvis, alfabetisk og derefter udskrevet på A4-lister. Der har i den mellemliggende tid været forskellige tiltag - bl.a. tanker om at få kortene skrevet ind på EDB, men det er strandet på grund af økonomien. Foreningen har rettet henvendelse til arkivleder Tønsberg, der har lovet at tage initiativ til indkaldelse af registre fra lokalarkiver over deres udskrevne FT. Vi er vidende om, at en lang række arkiver har de fleste "gamle" FT på lister, og det drejer sig nu om at få lavet en registratur over dem.

Ingen roser uden torne, så der kom også problemer i foreningen, idet der opstod samarbejdsproblemer i bestyrelsen, som i løbet af 1981 fik meget svært ved at arbejde sammen. Disse samarbejdsproblemer endte med, at Georg Simon, der havde været medlem af bestyrelsen siden starten, udtrådte af bestyrelsen ved brev af 25. juni 1981.

105 medlemmer tilkendegav, at de ønskede indkaldt til ekstraordinær generalforsamling for at få tingene sat på plads. Generalforsamlingen blev afholdt den 11/2 1982, hvor der blev løst op for posen med de store bogstaver, men mandede ud i, at bestyrelsens redegørelse blev godkendt. Gammelt nag er glemt, og bestyrelsen har arbejdet godt sammen siden denne generalforsamling. Hvilket er en meget positiv ting - Hvorfor dog bekrige hinanden, når tiden meget bedre kan bruges på vores store interesse - Slægtsforskning.

Jeg vil slutte dette lille indlæg med at ønske os alle tillykke med de første 10 år - og held og lykke de næste mange år, både for foreningen, men også de enkelte medlemmer.

Jørgen Aasberg

Matrikelarkivet Titangade 13, 2200 N - tlf 01 83 77 33.

1984

Fortegnelse over litteratur om matrikuleringsarbejder, matrikelvæsen samt udskiftnings- og matrikelkort (København, Frederiksberg og Sønderjylland undtaget).

Svend Balslev: Matrikelarkivet og den personalehistoriske forskning. Personalehistorisk Tidsskrift 1979.

Svend Balslev og Landmåling og landmålere (med kortmappe) Kbh. 1975.
Hans Ejner Jensen:

S. Kinch og Den danske Landboret. 2. udg. Kbh. 1948.
Fl. Tolstrup:

- H. O. Nordlund: Matriklen og matrikelkortene som hjælpemidler ved lokalhistoriske undersøgelser, 1978.
- V. E. Pedersen: Matrikelvæsen I. del. Matrikelvæsenets historie og administration. 2. udg. v/Johs. Steffensen, Kbh. 1966.
- C. Rise Hansen og Ax. Steensberg: Jordfordeling og udskiftning, Kbh. 1951, (bl.a. instrukserne for den specielle landmåling 1768).
- Chr. Rothe: Beretning om den i Aaret 1844, for Kongeriget indførte nye Jordskyld sætning Væsen og Historie, Kbh. 1844.
- A. Voldum: Matrikelkort. - I Kortblade og Flyvefotos (H. Hede-
mann, red.) Kbh. 1970.
- Samling af love og cirkulærer m.v. af særlig interesse for landinspektører (H.T. Heering og A. V. Sørensen red.) Kbh. 1935, (bl.a. matrikelinstrukserne af 1806 og 1863, samt uddrag af udskiftningsforordningen af 1781).
- Fortid og Nutid: bd. 4: Sv. Aakjær: Dansk landsbyhistorie.
bd. 17: Johs. Ewens: Matrikelsarkivet.
bd. 20: K. L. Jarnhuus: Om 1844-matriklen som land-
bohistorisk kilde.
bd. 2: Gunnar Knudsen: De danske matrikler og deres benyttelse ved historiske undersøgelser
bd. 7: Henrik Larsen: Landmåling 1768-1772.
- Tidsskrift for opmålings- og matrikelvæsen, bd. 19-25 betegnet landinspektøren, Tidsskrift for opmålings- og matrikelvæsen og fra bd. 26 betegnet Landinspektøren.
- bd. 25: Harald Heering: Træk af matrikelstrukturen her og i vore nabolande.
- bd. 14: H. T. Heering: Ejendomsregistreringens udvikling i de nordiske lande.
- bd. 17: Poul Nissen: Matrikulens kortgrundlag.
- bd. 17: Hans Jensen: Matrikulen af 1844.
- bd. 17: V. E. Pedersen: Matrikulens anlæg og vedligeholdelse.
- bd. 30: Særhæfte (nr. 8) over temaet udskiftning med artikler af Svend Balslev, Viggo Hansen, Johs. Hoffmeyer, Hans Ejner Jensen, Peter Flint Jensen og Jørgen Staunskjær.

Hr. CHRISTEN I SJELLE, SKØRRING OG LÅSBY SOGNE. af Bjørn Sommer

Fortættelse på artikel fra forrige nummer.

Skal man tro Wibergs datoangivelse for ældste søns fødsel 12/1 1688, der dog er i modstrid med aldersangivelsen 18 år i Universitetsmatriklen 18/7 1704, har Hr. Christen ikke haft hastværk med at indgå nyt ægteskab. Impulsen hertil kan være opstået i bekendtskabskredsen omkring hans herskab: Fru Anna Maria v. Offenbergs havde en broder, Kaptajn Rudolf Offenbergs, som 1664 24/9 fik bevilling til at han og Jomfru Dorthea Jull "maa vies sammen paa Raadhuset i Randers ved hendis Moders, Fr. Elsebet Juuls egen sognePrest Hr. Otte Tomesen i Haslund"⁴⁵. I 1644 havde Otto Thomsen Lyngaae (21/3 1608-sept. 1671) - søn af Hr. Thomas Nielsen i Lyngå og Skjød, samt broder til Mogens Christensen Blichfeldts farmoder, Margrethe Thomasdatter Hr. Christen Henriksen Blichfeldts i Lyngå-Skjød⁴⁶ - lavet et latinsk ligvers over Hr. Otto Juul til Bruesgaard, som i en skierings-strid med de svenske blev ynkeligt slagen nær ved Kolding, og troligt blev indsat i St. Mortens Kirke i Randers⁴⁷.

Hr. Otto Thomsen Lyngaae havde været rektor i Horsens 1631-36⁴⁸,

blev derfra kaldet til at være sognepræst i Haslund og Ølst sogne, Galtens Herred, hvilket embede han forestod i 36 år, var provst i Galtens Herred 17 år og døde 1671, hedder det i "Series Pastorum" i Haslund kirkebog. Han var 2 gange gift: I første ægteskab med N. N. (Kirsten?) (død senest 1650)⁴⁹ havde han datteren Karen (død 1723), der kom i barnløst ægteskab med eftermanden i embedet Hr. Anders Andersen Winding (død 1715), der blev forflyttet til Horsens 1695⁵⁰ - samt Anne Ottesdatter Haslund (4/12 1646-16/9 1727), g. m. Hr. Peder Nielsen Galthen (13/1 1644-9/1 1728), næsten 40 år provst til Galtens Herred og mere end 60 år sognepræst til Galtens, Wissing og Hadsbjerg. Deres børn var: Kirsten Cathrine, og Elisabeth, døde før forældrene, Mag. Niels Galten, Præst til Feldballe og Nødager, Otto Galten, Forpagter på Demstrup, Ellen Galten, Hr. Wencel Galten, Præst til Sneum & Peder Galten. Den yngste søn Hans Galthen var død 1706. De overlevende børn lod oprette et epitafium i Galtens Kirke over forældrene⁵¹. Navnet Kirsten er vel efter mor-

Haslund Kirke, Galten H. Randers Amt. Nat. Mus. Fot. 79017.

Hr. Otte Thomsen Lyngaae og hustru Karen Christensdatter.

moderen.

At Hr. Ottos første kone hed Kirsten bestyrkes ved at en datter i næste ægteskab, der indgik-kes 1650 med Karen Christensdatter (ca. 1620-efter 1695) hed Kirsten. Denne datter nævnes i præstemandtal nr. 2 ved Frisen-vold 1678 som hjemme hos moderen Karen Sl. Hr. Ottos sammen med søsteren Ide Margrethe. Hun nævnes før Ide Margrethe, der var født ca. 1654, og kan derfor antages at være født ca. 1652. Som ældste datter af andet ægteskab er hun opkaldt efter faderens af-døde kone. Enken Karen Christens-datter, Hr. Ottos, opholdt sig endnu 1695 i Haslund, idet hun fik "en dom over Sognepræsten Hr. Sigvard Paulin i Haslund No. 38"⁵². Denne efterfulgte Hr. Anders Winding i 1695. 1688 lod Karen Christensdatter opsætte et epitafium i Haslund Kirke med et dobbeltportræt af ægteparret i bøn, han til venstre og hun til højre i billedet. Indskriften, hvoraf man med kendskab til Hr. Ottos dødsår kan beregne andre årstal lyder:

"Herr Otte Thomesøn Lyngaae / Provst i Galten Herred Sognepræst til Haslund/ og Ølst, født d. 21. Marts 1608, død d. 21 Decem-ber 1671, Og hans Hustru Karen

Christens/datter som med ham le-vede 21 Aar i Ægteskab. / Dette Æreminde lod hun opsætte i hendes / Alders 68de Aar og Enkesødes 17 Aar/". Et sagn om dette epitafium er nævnt i E. Tang Kristensen: "Danske Sagn" V, nr. 1698. -

Karen Hr. Ottos i Haslum ejede gods i Århus: nemlig i Kannikega-de den gård, skolemesteren Claus Christensen Kaae iboede 1682 samt bag klosteret to boder og en øde plads, der 1683-86 tilfaldt Mag-dalene Ottosedatter som arv efter faderen. 10/6 1686 fik Claus Kaae skøde på dem⁵³.

Anna Marie v. Offenbergs broder skrives siden Rudolf v. Offenber til Brusgård⁵⁴. Det selskabelige liv disse søskende imellem kan formodes at have dryppet på præ-sterne under deres godsær.

Hr. Anders Andersen Winding i Haslund og Ølst må have foretaget vielsen mellem Hr. Christen Mad-sen Sommer i Sjelle og sin svi-gerinde Ide Margrethe Ottosedatter Haslund (ca. 1654-1738, begr. 15/12) i 1686-87.

Inger Andersdatter Winding (død 1711) - en søster til Hr. Anders i Haslund - var allerede ca. 1681 gift med den hæderlig forrige provst Hr. Niels Madsen Fog i Storring-Stjær-Galten (død 1695), og ægtede derpå hans eftermand i

kaldet Hr. Christen Nielsen Bøg. præst 1695-1718, der var broder til Hr. Christopher Nielsen Bøgh i Trige og Ølsted 1693-1736⁵⁵.

1703 var Pastor Bøgh i Storring raget uklar med en meget stridbar mand, herredsfogeden Claus Jessen - "en forløben lakaj af København", som visse af hans bekendtskab ynder at omtale ham⁵⁶. Sagen er fremdraget af Edv. Egeberg⁵⁷ og går ud på følgende: Præsten havde fået udlagt herredsfogeden i en paternitetssag, skønt denne havde forsøgt at undslå sig! Nu stod pastor Bøgh for at skulle fejre sin datters (må være steddatters!) bryllup. For herredsfogeden i Gjern Herred var dette en kærkommen lejlighed til at kvittere for præstens hjælpsomhed i paternitetssagen. Med et Kgl. Forbud imod overdådighed ved gilder i hånden opsøgte han præsten. Der kunne ifølge teksten ikke blive tale om at holde stort bryllup i huset!

Præsten respekterede efter sin samtids skik ikke dette forbud. Ved gildet var "4 borde som var fuldt af Folck omsat, och hafde de sex Retter mad paa hvert bord". Af gæsterne nævnes: Hr. Christen (Madsen Sommer) af Sielle og hans datter (Johanne Marie, var da gift med Hr. Søren Ottesen

Grønbech i Røgen), skollemeister Hr. Mogens (Christensen Blichfeld) af Skifholm och hans hustru (Marie Jensdatter), Provsten Hr. Jens hustru (Helle Svendsdatter), Hr. Jens (Lauritzen) Harlef af Aars (Århus) och hans hustru SidselMichelsdatter⁵⁸ och.... Hans Nissen, Hr. Jens (Jensen Holstebro, provsten), Mads L.(auritzen) af Harlefhellem, Peder Povlsen af Veng, Just dejgn af frambløf, Magister Niels (Pedersen Galthen) af Feldballe, Regimentsskriver Rasmus Holmer og hustru.

Claus Jessen sørgede for, at præsten fik en bøde --

Også med Regimentsskriver Rasmus Holmer var Claus Jessen en stor uven, idet han påførte ham proces⁵⁹.

Hvilken stilling Hr. Christen Sommer har taget i disse sager kan afløses af, at hans søn Mads en tid i løbet af sin karriere var i Rasmus Holmers tjeneste⁶⁰.

Claus Jessens fjernelse fra embedet som herredsfoged har været betragtet med glæde i de kredse, Hr. Christen omgikkes.

Idé Margrethe Ottoesdatter Haslund - Hr. Christens anden hustru - havde en fjern slægtning, Maren Villumsdatter Thestrup, der boede i Århus. Hendes fader, Underdegn

til Århus Frue Kirke Villum Rasmussen Thestrup (død 1673) havde 1663 og 1672 på egne og fleres vegne rejst arvekrav på gods i Klintrup, der havde tilhørt Jesper Pedersen i Oustruggård, Røgen, med hustru Johanne Grøn, enke efter ridefoged Sieer Andersen Bonde i Oustruggård⁶¹, død 1599.

Det er svært at se, hvorledes Villum Thestrup er arving. De medarvinger, han repræsenterer, er efterkommere efter herredsfoged i Framlev Herred Peder Pedersen i Borum (Bordingsløgtenes stamfader) og hustru Maren Andersdatter⁶², en søster til Thøger Andersen i Sabro⁶³. Christen Madsen Sommer var forøvrigt selv igennem sin farmoder, Margrethe Lauridsdatter Borum i Århus, efterkommer af Peder Pedersen i Borum⁶⁴.

Villum Thestrups hustru var Karen Jørgensdatter Friis, en søster til sognepræst i Sønder Omme Niels Jørgensen Friis (ca. 1631-76, præst 1658). De var beslægtede med Ide Margrethe Ottosdatter Haslund igennem deres fader Hr. Jørgen Nielsen Nielstrup (12/11 1605-24/4 1650), præst i Årslev og Hørning 1628, hvis moder, Sidsel Thomasdatter, der overlevede sønnen⁶⁵, var søster til Otto Thomsen Lyngaaes moder, Karen

Thomasdatter af Virring-Essenbek (død 1620). De to søstre skylder formodentlig sognepræsten i Virring og Essenbek Ca. 1572-ca. 1583 Hr. Thomas Christensen⁶⁶ deres fælles oprindelse. Sidsels mand, Niels Sørensen på Nielstrupgård, nævnes endnu 1626 i skiftet efter rigsråd Eske Brock⁶⁷. Navnet Friis kom fra Jørgen Nielstrups hustru Anne Nielsdatter Friis, der efter mandens død øgtede efterfølgeren i Årslev og Hørning Hr. Christen Olesen (ca. 1621-1671). Hendes broder, Christen Nielsen Friis (Ca. 1604-13/9 1664) havde 1622 Rasmus Pedersen Thestrup i Århus som værge, blev 1624-41 præst i Rårup og fra 1641 præst ved Århus Frue Kirke⁶⁸. En søn af ham, Hr. Niels Christensen Friis (1637-1714) blev 1661 præst i Skorup og Tvillum, Gjern Herred og provst 1692. Han blev gift med Ingeborg Nielsdatter Ferslev af Skorup-Tvillum, en broderdatter af Otto Thomsen Lyngaae og Margrethe Thomasdatter⁶⁹. Margrethe Thomasdatters søn, Hr. Henrik Christensen Blichfeldt (18/8 1631-16/3 1703) øgtede Karen Christensdatter Friis (ca. 1635-1677) og blev 1664 svigerfaderens efterfølger som præst ved Århus Frue Kirke⁷⁰. Af sognepræst Niels Thomsen

Ferslevs (ca. 1603-1660) børnebørn er der her grund til at nævne Anna Nielsdatter Friis (ca. 1665-1681), g. m. Rasmus Thestrups dattersøn Hans Jensen Winther (31/3 1648-18/1 1726), borgmester i Århus fra 14/11 1701 - og Hr. Niels Nielsen Friis (ca. 1664-15/6 1703), sognepræst til Mørke-Hvilsager 1695-1703 og g. m. Birgitte Sørensdatter Sommer, der var datter af sognpræsten i Mørke Hr. Søren Pedersen Sommer (ca. 1632-1695), hvis fader var søn af den tidligere omtalte præst i Hornølet Hr. Peder Pedersen Sommer⁷¹. Niels Friis svoger og efterfølger som præst i MørkeHvilsager 1703-32 Hr. Peder Sørensen Sommer, har faktisk truffet Hr. Christen Madsen Sommer i 1705 31/8 på auktionen efter Hr. Mogens Blichfeldt i Skivholme, hvor de bød omkap om hans efterladte bogsamling⁷². -

Endnu en søn af Hr. Christen Nielsen Friis i Århus var Christen Christensen Friis (ca. 1643-21/1 1695), sognepræst i Boddum, Refs H., 1669 og provst 1683. Han blev i 1671 g. m. Anna Sørensdatter Lyngaa (død 1679), en datter af Margrethe Thomasdatters andet ægteskab med Hr. Søren Madsen Ørsted⁷³. Hendes helbroder Hr. Mads Sørensen Lyngaa efterfulgte fa-

deren som præst i Lyngå og Skjød 1684-1712 og efterlod kaldet til sin svigersøn Hr. Jørgen Nielsen Hiersing (ca. 1682-1764), g. m. Inger Madsdatter Lyngaa⁷⁴.

Den yngste af Christen Friises sønner Hr. Ole Christensen Friis (1648-1698), præst i Hundslund 1678, var g. m. Anne Cathrine Lauridsdatter Brorson⁷⁵ og delte altså svogeren Hr. Iver Johan Pedersen Bredal i Dover og Venge med Hr. Christen Sommer i Sjelle.

Maren Villumsdatter Thestrups morfader var altså på mødrene side fætter til Hr. Otto Thomsen Lyngaa i Haslund-Ølst og dennes søskende, hvoraf er nævnt Hr. Niels Thomsen Ferslev i Skorup-Tvilum og præstekonen i Lyngå-Skjød Margrethe Thomasdatter, ligeledes på deres mødrene side. Hendes mormoder Anne Nielsdatter Friis var svigerinde til Ingeborg Nielsdatter Ferslev, Henrik Christensen Blichfeldt og hans halv søster Anne Sørensdatter Lyngaa, samt til Anne Cathrine Lauridsdatter Brorson, der alle havde ægtet hendes broderbørn.

Maren Thestrup giftede sig tre gange⁷⁶: Først med forpagter på Brusgård Jens Andersen, derpå med købmand i Århus Niels Jensen Harlef, en søn af sognepræst i Harlev-Framlev Hr. Jens Lauridsen

Harlef, broder til den i 1703 nævnte Hr. Jens Harlef i Århus og Mads Lauridsen i Harlevholm⁷⁷. De var sønner af sognepræsten Hr. Laurids Sørensen i Harlev-Framlev og hustru Ingeborg Madsdatter Kaae⁷⁸ - og til sidst med sin fætter Jørgen Nielsen Friis (død 31/5 1706), handelsmand i Vester gade, Århus⁷⁹, med hvem hun blev gift 22/1 1700. Jørgen Friis mistede ved to skibsforslis i 1704 og 1705 det meste af sin formue - og den resterende del af enkens kendte liv gik ud på at holde kreditorerne fra døren. 1710 fik hun et moratorium for hendes kreditors krav og tiltale på 3 års tid⁸⁰. 26/6 1707 havde hun imod obligation lånt 590 rigsdaler af Christen Sommer og sat guld og juveler i pant herfor. Hun indløste aldrig pantet, som kom til auktion efter præstens død⁸¹.

Vi ved hvad hun skulle bruge pengene til fra et brev af 12/6 1708, kendt i afskrift fra skiftet efter præsten⁸¹:

"Velærv. Hr. Christen Madsen Sommer værdige Sognefader til Sielle, Losbye og Schiöbring, dette meget tjenstligt. (a. Sielle Præstegaard)

Min meget gode ven og Svoger Christlig hilsen.

Saasom ieg er nu her i Kiöben-

havn og min Sag ei viss kommer for inden en otte dages Tid vilde ieg gjerne begierre af ham, at som fandtes udlagt i Niels Jensens obligation 80 Sdr Da som hand icke med gode vil betale en skilling, vilde ieg at Peder Sørensen nu skulde søge ham ved en Domb, og formeener skall søges i Deres navn, bedr nu herved, at i vilde behage at skrifve paa dette medsendte 24 Sk. Papiir en fuldmagt til Peder Sørensen, at hand paa Deres vegne vilde lade dette inddrifve for Eder, saa haaber ieg dog at faa dette at viede, det kunde hielp til Eders betaling; Jeg haaber ved Guds hielp at vinde min Sag mod Borgemester, nu forlader ieg mig til, at ieg det med næste post, for ieg har skrevet Broder Lars Harlef til, at hand strax sender et eget Bud til Jer, at det kand tag det med her tilbage igien, saasom ieg kand udligge foruden stor bekostning, nu ber ieg derfor, Gud vær min beste Ven, saa forvinder sig til alting mest jer hielp, min flittig hilsen til hannem og gode Keriste med Guds trygge Beskielse, da lider saa hans skyldighed

Skreven udi Kiöbenhavn d. 12 Juny 1708 Maren Sl. Jørgen Friis".

Maren Thestrup lå i proces med sin fætter borgmesteren Hans Jensen Winther og havde derfor lånt penge af Christen Sommer. Første afdrag på betalingen havde hun givet med Niels Jensens obligation. Denne Niels Jensen er muligvis Niels Jensen på Ussinggård,

der 8/12 1718 gav Christen Sommer en obligation for gæld⁸². "Maren Testrups sal. Jørgen Friises" skriver atter 1720 29/12 fra Bjerregrav⁸³ til Hr. Christens arvinger og nævner, at hvis hun var noget skyldig til præsten, ville han vel have krævet hende for pengene, hvilket han aldrig gjorde, skønt han havde rig lejlighed dertil "da vi nogengange vare sammen baade i hans eget Huus og i Harlef". Peder Sørensen omtales som prokurator "nu boendes i Kjøbenhavn". Derved kan han med sikkerhed identificeres med Peder Sørensen Berg⁸⁴, som 1698 havde taget borgerskab i Århus (død 1726); men siden var flyttet til Kjøbenhavn, hvor han på grundlag af en ny lov fratoges sin bestalling, med påbud om straks at forlade Kjøbenhavn, fordi han i sit embede havde modtaget bestikkelser af grov karakter.

"Broder" Lars Harlef er vel Magister Lauritz Jensen Harlef, præst i Bjerregrav og provst i

Sønderlyngs herred⁸⁵.

Maren Villumsdatter Thestrup er formodentlig begravet i Århus Domkirke, hvor en gravsten endnu bærer hendes og Jørgen Friises navne⁸⁶.

En anden af præstens skyldnere var Signr. Christian Voctmand⁸⁷, der 8/7 1720 lånte 200 rigsdaler. Han kom faktisk så ofte i præstegården, at der var en særlig hest i stalden "Woetmands hest kaldet"⁸⁸.

Det interessante ved hans hyp-pige gang her er, at slægten Woetmann i 17. årh. har tilknytning til Vore Klostermølle, Vorladegård sogn⁸⁹, Tyrsting Herred, Skanderborg Amt.

Herom skriver Chr. Heilskov: "1568 blev (Vor Kloster) nedbrudt og året efter bevilges at Peder Tydsk (det er ham som iflg. TRAP hedder Peder Fisk!) uden stedsmaal, men for sædvanlig landgilde, maa faa "Ore Klosters mølle" mod at passe paa, at ingen skyder eller ødelægger vildt i kronens skove og vildtbane. I 1608 berettede samme Peder Tydsk, at mølledæmningen havde været ubrudt og møllen på grund af den hårde vinter havde måttet stå stille, hvorfor han bad om at få noget af den resterende mølleskyld eftergivet. Kongen lod ham så slippe

med det halve af samme års mølle-skyld. Senere på året måtte Lensmanden lade istandsætte møllen med dæmning og andet. Merbemeldte Peder Tydsk og hustru Johanne Madsdatter Sommer skænkede 1593 alterstager til Vorladegaard Kirke. 1633 klager Niels Pedersen (velsagtens sønnen) i "Vor Kloster mølle" over, at han ikke kan yde sin kornskyld af møllen, nemlig 28 ørter malt, og andrager om at måtte give penge i stedet. Det får han lov til: han skal give 1 rdlr. pr. td. malt. I 1661 hed mølleren Niels Jensen, og i det 18. århundrede havde familien Wotemann møllen i fæste under Rytterdistriktet. Den sidste fæster, Ernst W., købte den 1768 ved auktionen over ryttergodset".

Johanne Madsdatter Sommer har jeg tidligere fremhævet som mulig fæster til Christen Sommers moder Johanne J. D. og søster til præsten i Katstrup 1597-1636 Hr. Jørgen Madsen Sommer⁹⁰.

Tilnavnet Sommer forekommer i Lise Lunds: "Forfatteren Poul Martin Møllers anatavle", hvor han og hustru Johanne Nielsdatter Bang optræder som ane 80-81⁹¹. Desværre er der ikke her tydelig henvisning til det kildested, der nævner ham med slægtsnavnet - så det får stå til troende indtil

videre. Hustruen angives som datter af Niels Jørgensen Bang, der i 1577 navnes som selvejer i Katstrup, Voer herred, og denne er vel en søn af selvejer sammested Jørgen Nielsen Bang, der nævnes i 1577. De kilder, hvor jeg har truffet Hr. Jørgen, foretrækker blot at skrive "Jørgen Madsen". Tre af hans sønner kender jeg, nemlig Hr. Niels Jørgensen Katstrup, præst i Ring-Føvling sogne 1648-1674 og fader til hr. Niels Nielsen Bang i Nim-Unnerup, Hans Jørgensen Bang (død før 1673) selvejer i Katstrup, der forekommer i nævnte anetavle, samt Mads Jørgensen, der 1620 7/1 anbefales til optagelse i Sorø Skole⁹². Endvidere var en datter gift med to af Hr. Jørgens eftermænd i Katstrup-Ørridslev-Tolstrup, nemlig 1636-50 Hr. Ole Nielsen Krogstrup, tidligere hører i Horsens, og 1650-69 Hr. Jens Jensen Holmbo. I første ægteskab havde hun sønnerne: Jørgen Olufsen (død 1681), gårdmand i Hoved, Ørridslev sogn, samt rov-morder; Hr. Niels Olufsen, præst i Sønder-Vissing, samt Hr. Mads Olufsen præst i Torrild⁹³.

Nu var altså Mads Jørgensen og Ole Nielsen Krogstrup svogre - og Ole igen måske broder til præsten i Randlev-Bjergager Hr. Christen

Nielsen Krogstrup (1599-23/3 1676), præst 1624-69, der var søn af en bondeskipper i Torrild⁹⁴.

Dette svogerskab kan måske forklare følgende indførelse i Engom Kirkebog, der er den eneste i kirkebogen fra krigsåret 1660: "10 Mai 1660 waar mit Troloufuelle i Randlef Prestegaard med Erling och Gudfryctig Pige Anna Madsdatter Sommers; 17 Junij 1660 waar wores Brølup i Randlef Prestegaard. Gud gifve Lyche och Velsignelse.

B. Fahlencamp".⁹⁵

Pastor Bernt Berntsen Fahlencamp i Engom-Hedensted (død 1674) havde haft en broder, Hr. Jens Berntsen Fahlencamp i Øster-Nykirke, som 6/8 1659 var blevet myrdet eller pint til døde af polakkerne⁹⁶, hvorved han efterlod sine i forvejen nedgravne kostbarheder til Nationalmuseet⁹⁷. Naturligt nok følte Hr. Bernt sig derfor ikke tryk i sit hjemsoqn.

Faktisk er Engom Kirkebog ikke ført mellem 17/3 1659 og "Tredie Pinsedag 24. Maj", hvilken dag instraf i 1670. Bernt Fahlencamp beskriver tilstanden efter hjemkomsten til sit kald således⁹⁸: "1660 er alle uden VII Halvgaarde i denne Fejdetid afbrændt, nederbrudt og ganske øde".

25/7 1675 stod Anne Madsdatter

Sommers bryllup med Fahlencamps efterfølger Hr. Jens Krag. De udsteder 17/12 1696 i Engom⁹⁹ en forskrivelse om, at den længstlevende må sidde i uskiftet bo, da de ikke efterlader sig livsarvinger. Vidner er deres kære "Svoger" Sr Erich Henrichsen på Vedøe¹⁰⁰ og hæderlig og vellærde Hr. Hans Olufsen, sognepræst til Løsning og Qvorning¹⁰¹. Anne Sommer dør 9/6 1703. Hendes bomærke findes under forskrivelsen af 1696 og viser et af to pile gennebornet hjerte.

1597 19/11 omtales i et missive til biskoppen i Århus en præst, som er kommen til Katterup-Ørriidslev-Tolstrup sogne efter Hr. Laurids Olufsens død¹⁰². Denne præst har været Hr. Jørgen Madsen Sommer.

Hr. Jørgen i Katstrup havde testamentarisk arvet et jordstykke efter Niels Grøn i Borup¹⁰³.

For fuldstændighedens skyld skal nævnes, at andre skyldnere til Christen Madsen Sommers bo var Sr Otto Galthen, hustruens søstersøn, samt Hr. Niels Krog Sommerfeld i Alling. Svigersønnen Hr. Søren Ottesen Grønbech i Røgen skyldte efter Micheline Tommasdatter 1706 20 Rdlr.

28/4 1699 fik Hr. Christen skøde på noget jordegode i Dronning-

borg Amt: nemlig i Sønderbæk sogn, Reistrup by 1 gård som beboes af Christen Simonsen og Søren Christensen og Mads Jensen; nok en gård som beboes af Michel Simonsen - samt i Nørbæk by: en gård som beboes af Jens Jensen og Peder Andersen; nok en gård beboes af Christen Berregaard og Jacob Jørgensen: endnu en gård beboet af Christen Nielsen og Peder Bondegaard; en Gaard i Reistrup beboet af Pedr Mogensen¹⁰⁴.

1723 14/5 fik hans enke og arvinger i Sjelle skøde på reluti-
onsrettigheden til følgende, dem nu tilhørende gods: I Nørbæk by, Matr. nr. 3 og 5 og Matr. nr. 9 - samt i Sønderbæk sogn, Reistrup by Matr. nr. 1, 3 og 4 for 185 Rigsdaler 21 Sk. i Kurant¹⁰⁵.

Sjovt nok havde en adelsmand Christen Olufsen Sommer af Gjennerup (nu Fussingø, Ålum sogn) 1537 19/4 gjort arvekrav gældende på hovedgården Pigggård i Nørbæk sogn som frit arvegods efter sin morfader Jens Andersen Kanne Sommer¹⁰⁶.

1710 23/1 sker den begivenhed i Hr. Christens liv, der mest afgørende tillader os at se ham i nærbillede. Samtidig synes den at ændre hans person totalt. Før denne dato var den nu 56-årige præst stort set kun blevet mødt

af menneskelivets lyse sider: han havde investeret i jordisk gods, kunnet udlåne penge til betrængte, set sin ældste datter solidt gift og forsørget, deltaget fornøjet i egnens selskabeliv uden at skele til kedelige paragraffer og havde gjort karriere fra præst til provst. Han havde system i tingene og stod i zenit med livsspillet tråde i sin egen hånd. Tilsyneladende!

Det menneske vi møder efter denne dato, er en mand på retræte! Først følger et nødvendigt opgør: Han gør sin pligt og fører sag ved alle instanser. Derpå reparerer han på skaden. Da dette er besørget, viser hans retræte sig ved, at han 1716 18/2 "formedelst alder og svaghed"¹⁰⁷ afstår kaldet til sønnen Otto Sommer. Ved sønnens indgåelse af ægteskab i Linå Kirke 1717 20/9 med præstedatteren Apellone Pedersdatter har faderen ikke haft sin finger med i spillet længere.

Otto Sommer har påbegyndt den ældste bevarede kirkebog fra Sjelle Sogn. De korte ord på blad 2 fra 1720: "C. Somer, Proust i Fremblef herrit, Voris Fader Be-grafuen 6 November" er måske et sidste ekko sønnen lader klinge til os fra faderens stærke skelnen imellem gudrepræsentanten i

sig og mennesket. "Vores Fader" er her det jordiske menneskehyster med sine relationer. Sjælen står udenfor sådanne relationer.

- - -

Røgterpigen Anne Nielsdatter sætter fire gange ild på præstegården! Sagen herom rejses af provsten tirsdag d. 4/2 ved Frisenborg Birketing¹⁰⁸. Her afgiver pigens tilståelse, som provsten fremlægger onsdag d. 12/2 ved Framlev Herredsting med krav om straf efter Loven Pag. 99, Art. 1109. Retten dømmer i overensstemmelse hermed pigens til at få hovedet hugget af med en økse, kroppen lagt på støjle og hjul samt at have sin boeslod forbrudt og skulle bøde 40 lod sølv til kongen og 40 lod sølv til provsten.

Som begrundelse for sin handling nævner Anne Nielsdatter og hendes fader Niels Laursen af Sielle "at noget for hun gjort gierningen hafde prousten Hr. Christen Sommer slaaet hende, og lovet hende en Wlycke, hvilket og laa hende paa Sinde, og gaf hende Anledning til hendes onde Forsaats Fuldbyrkelse;

Prousten Hr. Christen Sommer benegted det i alle Maader og slig paa Sagen usandfærdig at være". Retten skønnede det sagen uvedkommende, men vigtigere at Anne Nielsdatter ikke har kunnet modstå sin "onde indskydelse". Med søgnebefordring transporteres hun derpå til Viborg, hvor Hr. Christen mødte op med Anne Nielsdatter for Landstinget onsdag d. 19/2¹¹⁰. Landstinget stadfæster Herredstingets dom og protokollen tilføjer lakonisk: "domb hold i Sognen".

Den høj, hvor Anne Nielsdatter blev henrettet¹¹¹, har altså været en af de fire nu sløjfede høje i Sjelle Sogn.

Bemærk isøvrigt, at det af K. P. Dalin indberettede sagn om hendes henrettelse omtaler, at hun var blevet forgjort af en student, og det lå i forhekselsen, at hun skulle øve denne misgjærning.

Det synes i forvansket form at være en afspejling af pigens egen forklaring ifølge tingbogen for Framlev Herredsting.

45. "Persh. Tidsskr." 6. rk. II, s. 261. Rudolf v. Offenberg til Brusgård var 1676 oberst (Aarh. St. aarb. 1946, s. 42). Faderen Christoffer Offenburg var begr. i Lyngå Kirke, Se note 3.
46. P. Severinsen, "Fra Randers Amt" 1912: "Karlby-Voldby Præstehistorie", s. 23-24; Anna Levin, 1927: "Ferslew-Slægten fra Skagen: Oversigtstavle II, "Randers-Linien"; "Soranerbiografier 1584-1737" (1978) s. 144 nr. 482 (afb. s. 352); Kcl. brev. 1640 8/3; "Slægt og Stavn" nr. 2, 1985 s. 20 note 2. Se også note 9 her ovenfor.
47. Manusc. på Kgl. Bibl.: "Historiske Efterretninger om Præsterne og Præstekaldene udi Aarhus Stift". Galten Herred. Haslund, og Ølst, nr. IV oplyser at "Det Liig-vers findes ved den Liig-prædiken, som Hr. Biskop Dr. Jacob Madsen har holdt over ham (Hr. Otte Juel til brusgård) og er trykt i Aarhus in 4to".
48. Carl E. Jørgensen og V. G. Konradsen, 1967: "Series Rectorum" s. 25. Horsens, nr 12 (efter Christen Nielsen Friis).
49. da enkemanden indgik nyt ægteskab dette år -
50. S. Nygårds Samlinger: "Winding". Anders Andersen Winding var søn af sognepræst i Vejerslev 1638-82 Anders Winding og Kirsten Jenedatter Ørsted. Framlev Herreds Provstis skifteprotokol 1718 14/2 har i skiftet efter præsten Christen Nielsen Bøgh i Storring, g. 2 m. Margrethe Pederadatter Thorning, fol. 153 gengivet et brev af 14/1 1712 vedr. Bøghs første hustru død. Hun hed Inger Andersdatter Winding, og i brevet nævnes hendes søskende Anders Winding Sognepræst til Horsens Menighed og Provst i Nim Herred, Jens Winding Sognepræst til Hiortzhøj, Egaae og Elöv Menigheder og Provst i Ø. Lisbjerg Herred, Anne Andersdatter Winding g. m. Jens Fusing til Vejerslev-Ait og Thorsøe og Provst i Houlbjerg H., Maren Andersdatter Winding g. m. Albrecht sørensen forpagter på Lerchenfeldt - samt Hr. Christoffer Bøgh i Trige-Ølsted på broderdatteren Kirsten Christensdatter Bøghs vegne.
51. Treschow, 1753: "Danske Jubellærere" Cap. XXXVIII, s. 197.
52. Registret til skifteprotokol for Galten Herreds Provsti 1684 ff. Dommen ses dog ikke indført der.
53. Aarh. Stifts Aarb. 1933: Cannehegade, nr. 12 og 13. Aarh. Stifts Aarb. 1937 s. 80-81 "Bag Clostret paa den nordre Side" nr. 391 og 392.
54. Jævnfør note 45 og note 3.
55. " " 6 og " 50.
56. E. Egeberg: "Linaa Sogn i gamle Dage", Aarh. St. Aarb. 1918, s. 42.
57. E. Egeberg, o. anf. 1918, s. 30-31.

58. Hr Laurids Sørensen i Harlev-Framlev og hustru Ingeborg Madsdatter Kaae havde to sønner ved navn Jens Harlev. Den ældste blev faderens eftermand i Harlev og den yngste (1655-1715) blev præst i Århus (Aarh. St. aarb. 1921, s. 55). Jens Harlev i Århus siges 30/7 1684 at have ægtet Mette Hansdatter Lønborg (Wiberg; C. Langholz: "Præsteslægten Hemmet i fem led", Persh. Tidsskr. 105:2 (1985), s. 210 nr. 14), der skal være begravet 10/11 1725 - en søster til Abigaël Lønborg g. 1692 m. Mads Lauridsen (Harlev) (1652-1743) bonde på Harlevholm (Langholz 1985, s. 210 nr 15), der også deltager i gildet 1703. Lønborg-søstrene var opvokset i Århus og grandtanter til Mads Andersen Listo på Skavnsgård, der blev svigerfader til Christen Sommers søn Sejer Sommer (1690-1749). Sidsel Mikkelsdatter synes ellers ikke kendt som Jens Harlevs hustru.
59. E. Egeberg, o. anf. 1918, s. 32-33.
60. Hybertz: "Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus" III, s. 165 ff. Nr. 268. 1731 19/1: Stjernholm Amt. Bjerre-Hatting Herreder: "Herredsfogeden Mads Sommer er dygtig. Han havde været 3 Aar hos Regimentsskriver Holmer, og 13 Aar hos Regimentfiskalen Troels Smith". 1719 var hans ottende år hos regimentfiskal Smith (S. Nygårds Samlinger).
61. S. Leth Danielsen, Aarh. St. Aarb. 1938: "Oustrupgaard", s. 29; Aarh. St. Aarb. 1933 s. 170 + 1934 s. 31.
62. Chr. Heilskov, "Østjy. Hjemstavn 1944", s. 109 ff.: "En gammel Herredsfogedslægt fra Borum"; H. F. Rørdam, Kirh. Saml. 3. R. VI, s. 584 ff.: "Om Slægten Bordum eller Bording"; Hybertz: "Aktstykker.." II, s. 208 f. f.; Århus Overformynderes Protokol 1617-54, Blad 7b + 8 + 34 + 52b. I Overformynderi-protokollen blad 52b nævnes Peder Spørring som pårørende for Margrethe Lauritsdatter Borums børn (hvoriblandt Christen Sommers fader). Edel Nielsdatter Peder Spørrings nævnes som Villum Thestrups medarving. De øvrige var Anne Pedersdatter Sl. Anders Madsens i Mejlgade, Laurids (Jensen) Borum og Sl. Mester Jens Krag og hustru Sl. Maren Lauritzdatters børn.
63. Tøger Andersen var 1540 tildømt Peder Pedersens iboende gård i Borum, da han havde større lod i den end P. P., der kun havde en søsterlod ("Kongens Rettertingsdomme og Rigens Forfølgninger fra Chr. III's Tid", s. 790).
64. Chr. Heilskov, "Østjy. Hjemstavn" 1944, s. 112.
65. H. Friis-Petersen, 1946: "Familien Friis fra Aarhus" s. 48-50; "Persh. Tidsskr." 8. R. Bd. VI, s. 249. Moderen opfattes fejlagtigt som datter af Hr. Thomas Nielsen, men sønnen opholder sig 1614 i Lyngå i "Hr. Thomas Nielsens og sin køre Morsøsters hus". Det vil sige, at Hr. Thomas hustru Karen Thomasdatter fra Virring (P. Severinsen 1912 i "Fra Randers Amt" s. 23-24) var Sidsel Thomasdatters søster.

66. Wiberg 1340:3 Hr. Thomas Christensen. Søn af forgængeren i Virring-Essenbek Hr. Christen Thomsen. enken ægtede eftermanden Hr. Rasmus Andersen (død 1619); TRAP 5. udg. VII s. 846. Jørgen Nielstrup opholdt sig 1627-28 i Virring hos sin svoger Hr. Jens Hansen Bruun ("persh. Tidskr. "8. rk. VI s. 251).
67. "Skifte efter Rigsråd Eske Brock 1626" v. C. Rise Hansen, 1965, s. 49.
68. "Aarh. St. Aarb. 1944", s. 22-24.
69. o. anf. 1944, s. 33.
70. o. anf. 1944, s. 26-26.
71. Jævnfør v. note 39.
72. "Skifteprotokol for Framlev Herreds Provsti 1705", fol. 123 ff.
73. "Aarh. St. Aarb." 1944 s. 39 - jf note 10.
74. P Ladefoged, 1947: "Lyngaa Sogn" s. 86-90. Jørgen Hiernings broder Hans Nielsen Hierning i Skivholme-Skovby 1711-6/5 1766 ægtede 1712 6/10 Mette Marie Christensdatter Sommer (ca. 1693-25/7 1763).
75. Aarh. Stifts Aarb. 1944, s. 48; 1846 s. 64-66.
76. H. Friis-Petersen, 1946: "Familien Friis fra Aarhus", s. 48-50.
77. Jf note 58. Den ældre Jens Harlefs søn Lars Harlef døde 1734 i Harlev Præstegård (Skifte 25/2 Framlev H. Provsti). Arvinger: broderen Hr. Jens Jensen Harlev i Harlev-Framlev, Provst, søsteren Anne Jensdatter sl. Hr. Jørgen Bagges fra Todbjerg, Sr Hendrich Feilberg på sin kærestes vegne, sal. Mag. Lauritz Harlef i Bjerregrav hans børn.
78. Jf note 58.
79. "Århus Købstads Skifteprotokol" 1706, fol. 555 ff.
80. "Danske Kancellis Jydske Register" 1710, fol. 544b-545a, nr 110.
81. "Framlev H. Provsti Skifteprotokol" 1721, fol. 203b, fol. 206.
82. o. anf., fol. 201. Niels Jensen egede Ussinggård i Korning 1686-1726.
83. o. anf., fol. 203b.
84. Hjort-Nielsen: "Danske Prokuratorer", s. 35.

85. da det har været ved ægteskabet med Niels Jensen Harlev Maren Thestrup har fundet indpas i Harlev Præstegård.
86. "Danmarks Kirker" XVI: 2 "Århus Stift", s. 833. Gravflise nr. 20.
87. Skifteprot. fol. 201.
88. o. anf. fol. 195a: "Heste i dend Store Stald" nr. 2: 8 år gammel.
89. Chr. Heilskov, 1945: "Vandmøller i Aarhus og Skanderborg Amter", Aarhus, St. Aarb. s. 65-66. Se v. note 28.
90. Slægt og Stavn 1986 nr 4, side 14.
91. "Personalhist. Tidsskr" 16. rk. III, s. 120 + s. 122.
92. Torben Glahn, 1978: "soranerbiografier 1584-1737" s. 143 nr 473. "Matthias Georgii Katterup" optages 1622 1/5, antages identisk med Mads Jørgensen Lund, præst i Hylke 1632-ca. 1641, som 1634 fik kongebrev på at nyde tiende af Ringe Kloster, men Mads Jørgensen i Stouby-Hornum mulig.
93. 25/6 1680 begæres tingvidne af Mads Olufsen, præst i Torrild-Vedslet, på broderen Jørgens vegne (Herdis Therkelsen, Østjy. Hjemstavn 1972, "En mordsag fra Hovedgård i 1680", s. 146). En anden broder Niels Olufsen var præst i Sdr. Vissing-Vorladegård. Ifølge Wiberg 1198:6 var Ole Jensen Holmboe eller Kattrup 1667-7/11 1714 præst i Torrild, men "i de sidste tyve år syg og sengeliggende", hvorfor broderens stedsøn er blevet ham adjungeret som hjælpepræst. Dette kan forklare, at N. Olufsen ikke findes hos Wiberg. Niels Olufsen Kattrup eller Skipper var præst i Sdr. Vissing 1662-1694.
94. "Kirh Saml." 3. Rk. II, s. 753; Henning Hall, 1971: "Skår af Randlev-Bjergager sognes historie"; teorien om at Christen og Ole Krogstrup er brødre bestyrkes af, at en bondeskippers sønnesøn i så fald er opkaldt efter farfar med navnet Niels Olufsen Skipper.
95. "Vejle Amts aarbøger" 1925, s. 34.
96. Aksel Lassen, 1965: "1659- da landet blev øde", s. 98.
97. "Nationalmus. Vejledninger" 1968: "Danmark 1530-1660 s. 33; Rum 43, Montre 2, Fund E.
98. "Vejle Amts Aarbøger" 1925, s. 33-34.
99. "Danske Kancellis Jydske Reg." 1697, fol. 185 ff., nr. 6.

100. Erich Henrichsen (27/9 1640-1/2 1704) købte Vedø i Koed 1685. G. m. Anne Svendsdatter (22/9 1654-21/12 1714) enke e. Niels Thomsen til Rygård. Hendes 4 børn: Svend Behr, Andreas Nicolai Behr, Thomas Nicolai Behr og Nille Marie Behr (A. Nellemann, Persh. T. 103: 1 (1983)). "Lidt personalthistorie fra Rygård og Vedø på Djursland", s. 31-32).
101. Hans Olufsen Nysted i Løsning-Korning 1693-1740, g. 28/3 1694 Le-ne Holgersdatter (død 1714), enke e. Hr. Rasmus Pedersen Tøxen (Ehrencron-Müller: Forfatterlexicon, VI, s. 128). - Lene Holgersdatter kan være slægtning af Holger Gabrielsen (Wiberg 523:3), Hr. Mads Jørgensen Lunds forgænger i Hylke. Jf note 92. Hr. Holger var tidl. i Stouby-Hornum Mads Jørgensens forgænger.
102. Kcl. Brevb. 1597 19/11 -
103. H. Therkelsen, "Østjy. Hjemstavn" 1972: "En mordsag fra Hovedgård i 1680", s. 148-49. - ridefoged i Skanderborg Len Niels Grøn (Gødsen), død 1612, beboende 1592 en gård i Borup, Katstrup Sogn, som han 1608 med sin hustru Kirsten Nielsdatter af Kronen fik livsbrev på. 1596 gav Niels Grøn i Borup stager til Ørridslev kirke for hans foruldres, Jens Grøn i Hoved og Ane Nielsdatters begravelse i altergulvet. 1567-90 nævnes Jens Grøn i Hoved, 1610 og senere lå H. under Skanderborg Slot (TRAP):
104. Skifteprot. Framlev H. Provsti 1721, fol. 200a, 211b, 247b-248b. Bønderne nævnes fol. 219 f. (år 1721).
105. "Kronens Skøder" 1423 14/5. "Skødeprotokol 7", fol. 152-53 (bog 29) nævner bønderne i Nørbæk by Matr. nr. 3 (Christen Christensen og Christen Nielsen), Nr. 5 (Anders Knudsen og Jørgen Christensen) og Nr. 9 (Morten Tommesen og Christen Nielsen); i Sønderbæk sogn Reistrup by Matr. Nr. 1 (Niels Tommesen), Nr. 3 (Mouritz Christensen, Christen Sørensen, Jens Christensen) og Nr. 4 (Christen Christensen Smed).
106. "Kongens Rettertingsdomme fra Chr. III's Tid, I: 19/4 1537. "Danmarks Adels Aarvog" 1917: Sommer III. - Jens Sommer gav 1500 skøde til Christen Sommer på ald hans arvegods (Rep: Dtbl. Dan. Ser. II, bd. V nr. 9260). Stadfæstet af kongen 1512 (nr. 12376).
107. "Jydsk Reg." 1716 23/3, fol. 19, nr. 35.
108. Tingbog: "Frisenborg Birketing" 1710, fol. 204b-205b.
109. "Framlev Herreds Tingbog 1709-15", fol. 56a-b (1710 12/2) + fol 61b (1710 5/3 vidne om skadens omfang).
110. Tingbog. Viborg Landsting 1710 19/2, fol. 13b-14a.
111. E. Tang Kristensen: "Danske Sagn" II, nr. J 175. - "Slægt og Stavn" 1986:2, side 3-7.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Genealogica. Ved Lone Wredstrøm.....s.	3
Slægtshistorisk Forening for Storkøbenhavn. Ved Jørgen Aasberg.....s.	6
Matrikelarkivet. Litteraturliste.....s.	9
Hr. Christen i Sjelle, Skørring og Låsby sogne. 2. del Ved Bjørn Sommer.....s.	11

Omslagsbilledet stammer fra: Gunnar Knudsen: Dansk bondeliv i forrige århundrede.

Konfirmation. Xylografi fra 1883.